

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่องการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบเชิงพรรณนา (Survey Descriptive Research) เพื่อมุ่งสร้าง แนวทาง วิธีปฏิบัติ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

หัวหน้าครัวเรือน ที่อาศัยในพื้นที่อำเภอลับแล ที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม (ตำบลแม่พูล ตำบลฝายหลวง ตำบลชัยชุมพล เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ เทศบาลตำบลนานกกกและเทศบาลตำบลหัวดง) จำนวน 18,508 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามดังนี้

- 1.1 เป็นตัวแทนในแต่ละครัวเรือนๆ ละ 1 คน
- 1.2 มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้
- 1.3 อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอลับแลมากกว่า 6 เดือน
- 1.4 ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มประชาชน ได้แก่ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ แกนนำเยาวชน พระภิกษุ ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน

2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อสม. ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ข้าราชการเกษียณอายุ)

2.3 กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่งานหลักประกันสุขภาพระดับตำบล

2.4 กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ว่าการอำเภอลับแล โรงพยาบาลลับแล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลับแลและองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอลับแล

โดยมีจำนวนของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชาชน จำนวน 30 คน

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน จำนวน 15 คน

กลุ่มผู้กำหนดนโยบาย จำนวน 8 คน

การสนทนากลุ่ม กลุ่มประชาชน จำนวน 3 กลุ่มๆละ 8 คน รวม 24 คน

กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 กลุ่มๆละ 8 คน รวม 16 คน

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน จำนวน 2 กลุ่มๆ ละ 8

คน รวม 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม สร้างจากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยลักษณะคำถามมีทั้งปลายปิดและปลายเปิด โครงสร้างของแบบสอบถามและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ ด้วยส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม ปัจจัยและกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอของประชาชนที่ประสบภัยพิบัติอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่ม อำเภอลับแล จังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งในชุมชน ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ สิทธิการรักษาพยาบาล สภาพความเป็นอยู่ การใช้บริการเมื่อเจ็บป่วย และการได้รับความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 14 ข้อ

2. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ทั้งหมด 10 คะแนน มีลักษณะคำถามปลายปิด โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบข้อที่ตรงกับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบมากที่สุด มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก	ได้	1	คะแนน
ตอบผิด	ได้	0	คะแนน

โดยแบ่งเกณฑ์การจัดระดับความรู้เป็น 3 ระดับ ตามทฤษฎีของเบส (Best, 1997 ; อ้างในบุญเรียง ขจรศิลป์, 2543, น. 27) ดังนี้

เกณฑ์ระดับความรู้		ระดับความรู้
คะแนนระหว่าง 1-3 คะแนน	หมายถึง	ความรู้อยู่ในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 4-6 คะแนน	หมายถึง	ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง 7-10 คะแนน	หมายถึง	ความรู้อยู่ในระดับสูง

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่เพียงพอ จำนวน 49 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่เพียงพอ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้คะแนนคำตอบแต่ละระดับดังนี้

3.1 ข้อความที่มีความหมายเชิงบวก (Positive) มีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

3.2 ข้อความที่มีความหมายเชิงลบ (Negative) มีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	1 คะแนน
มาก	ให้	2 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	4 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	5 คะแนน

โดยแบ่งเกณฑ์การจัดระดับปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่เพียงพอ เป็น 5 ระดับ ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2550, น. 134)

ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ยระดับปัจจัย	ระดับของปัจจัยที่มีผล
4.21 – 5.00 หมายถึง	ปัจจัยที่มีผลในระดับมากที่สุด
3.41 – 4.20 หมายถึง	ปัจจัยที่มีผลในระดับมาก
2.61 – 3.40 หมายถึง	ปัจจัยที่มีผลในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60 หมายถึง	ปัจจัยที่มีผลในระดับน้อย
1.00 – 1.80 หมายถึง	ปัจจัยที่มีผลในระดับน้อยที่สุด

4. กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาพที่เพียงพอ ข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

5. สุขภาพที่เพียงพอ ทั้ง 4 มิติ คือด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ จำนวน 23 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสุขภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้คะแนนคำตอบแต่ละระดับดังนี้

5.1 ข้อความที่มีความหมายเชิงบวก (Positive) มีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	5 คะแนน
มาก	ให้	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1 คะแนน

5.2 ข้อความที่มีความหมายเชิงลบ (Negative) มีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	1 คะแนน
มาก	ให้	2 คะแนน
ปานกลาง	ให้	3 คะแนน
น้อย	ให้	4 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	5 คะแนน

โดยแบ่งเกณฑ์การจัดระดับสุขภาพที่เพียงพอ เป็น 5 ระดับ ดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2550, น. 134)

ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ยระดับสุขภาพ	ระดับของสุขภาพ
4.21 – 5.00 หมายถึง	มีสุขภาพในระดับดีมาก
3.41 – 4.20 หมายถึง	มีสุขภาพในระดับดี
2.61 – 3.40 หมายถึง	มีสุขภาพในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60 หมายถึง	มีสุขภาพในระดับน้อย
1.00 – 1.80 หมายถึง	มีสุขภาพในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 1 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดสอบหาความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาแล้วนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นกับประชากรที่ประสมภัยพิบัติจากอุทกภัยน้ำป่าและโคลนถล่มในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย และนำข้อมูลที่นำมาทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่า KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 87 % ข้อมูลด้านปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่เพียงพอ และสุขภาวะที่เพียงพอ ทั้ง 4 มิติ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95 %

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้แบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การทบทวนจากสิ่งบันทึกโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เตรียมผู้ช่วยวิจัยโดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการดำเนินงานวิจัย ฝึกอบรมทักษะการสัมภาษณ์เชิงลึก การทำสนทนากลุ่ม การสังเกต การบันทึกข้อมูลภาคสนาม
2. ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. สสำรวจและรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน (สภาพพื้นที่ทั่วไป สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ)
4. การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนในแต่ละครัวเรือน จำนวน 400 คน
5. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview; IDI) ผู้วิจัยได้จัดทำตารางแผนการเก็บข้อมูลและได้ทำการนัดหมายตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่อำเภอลับแล มี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชนและกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย

6. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion; FGD) ได้จัดกลุ่มสัมภาษณ์ที่สถานีอนามัย วัดและห้องประชุมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสนทนากลุ่มบริเวณโต๊ะกลม ประกอบด้วย กลุ่มประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกับชุมชน

7. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant observation; NPObs) เป็นวิธีการใช้ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกและเป็นการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน เช่น การออกไปสังเกตรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่มีในชุมชน กิจกรรมการออกกำลังกายในหมู่บ้าน ทั้งในรูปแบบของชมรม และส่วนบุคคล การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสังเกตการรับประทานอาหาร การเลือกซื้ออาหาร ประเภทของอาหารที่นิยมรับประทาน และจัด เตรียมมารับประทานในแต่ละวัน

8. การทบทวนจากสิ่งบันทึก (Document review) ทบทวนจากแผนงบประมาณและแผนงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ สถิติการเจ็บป่วย ผลการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ภาพกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน

9. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

จริยธรรมในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดแนวปฏิบัติดังนี้

1. เคารพและไม่ล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการวิจัย การจดบันทึกเปิดโอกาสให้ซักถามผู้วิจัยได้ตลอดจนการตัดสินใจอย่างอิสระในการยินยอมหรือปฏิเสธการให้ข้อมูล โดยไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล

2. คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลแสดงออกถึงการยอมรับให้เกียรติและมีความจริงใจต่อผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสุขภาวะที่เพียงพอ โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพที่เพียงพอ โดยการหาค่าเฉลี่ย และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาวะที่เพียงพอ ทั้ง 4 มิติ โดยการหาค่าเฉลี่ย และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. การวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาวะที่เพียงพอ ทั้ง 4 มิติ เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของระดับสุขภาวะก่อนและหลังดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้สถิติที (Paired t-test)
6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และจากการทบทวนสิ่งบันทึก เอกสารรายงาน